

ОПИС

навчальної дисципліни «Музичне джерелознавство та архівістика»
на 2019-2020 н.р.

Ступінь вищої освіти – **доктор філософії**

Галузь знань – **02 Культура і мистецтво**

Спеціальність – **025 Музичне мистецтво**

Освітня програма – **Музичне мистецтво**

1. Загальна характеристика дисципліни

Загальний обсяг дисципліни – **3 кредити ЄКТС**

Статус дисципліни – **нормативна**

Навчально-науковий **Інститут музичного мистецтва**

Кафедра **методики музичного виховання та диригування**

Мова навчання – **українська**

Курс – **1**; семестр – **2**; вид підсумкового контролю – **екзамен**.

Викладач: професор, доктор мистецтвознавства – **медведик Ю.Є.**

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
			Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна Вечірня	I	II	3/90	30	14	-	-	16	60	-	-	+

2. Зміст лекційного матеріалу

Тема 1. Вступ. Методологія та методика джерелознавчих досліджень. Археографія як допоміжна історична дисципліна

Археографія, кодикологія, палеографія та текстологія як основи джерелознавчого дослідження. Музичне джерелознавство як спеціальна історична допоміжна дисципліна: археографія, палеографія, кодикологія, текстологія, філігранологія, сфрагістика, бібліографія.

Загальні відомості про основні джерела та їх типи. Система їх зберігання і шляхи пошуку. Методики їх опрацювання. Типи історичних джерел: від архівних документів до біо-бібліографічної художньої літератури. Історичний підхід до класифікації матеріалів.

Археографія — допоміжна історична джерелознавча дисципліна, що займається описом та публікацією письмових документів, опрацьовує методи публікації та готування пам'яток до видання. Історія розвитку української археографії. Київська Археографічна комісія.

Внесок Наукового товариства ім. Шевченка в розвиток археографічної науки. «Український музичний архів» — перше джерелознавчо-археографічного типу видання в Україні.

Специфіка археографічної роботи над музичними пам'ятками. Методи атрибутування нотованих рукописних матеріалів та стародруків. Теоретико-методологічні основи та

науково-практичні засади археографії у проблематиці сучасного українського музикознавства.

Тема 2. Кодикологія та палеографія.

Кодикологія (кодикографія) — галузь науково-практичної діяльності зі створення узагальнюючих (універсальних) систем (каталоги, покажчики, довідники тощо) обліково-охоронного та науково-інформаційного описів рукописних книг.

Рукописна кодикографія як синкретичне культурологічне джерело складання пошукових та аналітичних описів. Кодикологія української та східнослов'янської рукописної книги і кодикологічна модель структури формалізованого опису рукопису

Специфіка кодикологічної праці над музичними рукописами. Методи атрибутування нотованих рукописних матеріалів. Теоретико-методологічні основи та науково-практичні засади кодикології у проблематиці сучасного українського музикознавства.

Палеографія — наука про історію письма (закономірності функціонування нотного письма, особливостей нотації різних століть, система скорочень), орнаментування словесних текстів (ініціали, заставки, мініатюри тощо).

Музична палеографія як дисципліна, що покликана розшифровувати різні системи музичних записів і їх переведення і сучасну лінійну нотацію.

Значення палеографічних праць Х. Рімана, Е. Веллеша, Г. Тільярда, К. Хйога, Н. Успенського, С. Смоленського, В. Металова, І. Гарднера, Е. Кошмідера, М. Веліміровича та ін. для сучасної музичної палеографії. Внесок українських музикознавців у розвиток музичної палеографії (Н. Герасимова-Персидська, Л. Корній, О. Шевчук, О. Цалай-Якименко, Ю. Ясиновський та ін.).

Специфіка палеографічної праці над музичними рукописами. Методи атрибутування нотованих рукописних матеріалів. Теоретико-методологічні основи та науково-практичні засади палеографії у проблематиці сучасного українського музикознавства.

Тема 3. Текстологія та текстологічне опрацювання документів

1. Текстологія – одна з найважливіших музично-джерелознавчих

Текстологія — одна із найважливіших допоміжних історичних дисциплін, що покликана ідентифікувати той чи інший історичний документ як з погляду історії його тексту, часових нашарувань та змін.

Музична текстологія використовує методи вивчення історії текстів, які склалися в історико-філологічній текстології і джерелознавстві. Два основні напрямки музичної текстології: а) підготовка різних типів текстів (нотні, епістолярні тощо) до видання, тобто єдиційна проблематика (розробка типів і структури текстів, розміщення в них творів, датування, атрибутування, встановлення основного тексту, коментарі, нотографічне та орфографічне оформлення); б) вивчення історії текст (типологія рукопису, його розшифрування і транскрипція, вивчення творчого процесу).

Специфіка текстологічної праці над музичними рукописами та друками. Методи атрибутування нотованих рукописних та друкованих матеріалів. Теоретико-методологічні основи та науково-практичні засади музичної текстології у проблематиці сучасного українського музикознавства.

Тема 4. Органологія. Імагологія: зображальні джерела-музикалії. Філігранологія.

Органологія – наука про походження та історію різноманітних музичних інструментів народів світу. Загальні засадничі принципи функціонування органології як галузі музикознавства та етномузикознавства. Етноорганологія. Внесок у її вивчення Гната Хоткевича, сучасних дослідників (М. Хай, І. Мацієвський, І. Зіньків та ін.). Архівні органологічні артефакти та документальні матеріали.

Імагологія – спеціальний розділ культурології, зокрема наука про ікони (образи). Зображення музикантів та хористів-вокалістів на іконах українських художників різних історико-культурних періодів (праці Л. Скора, І. Кузьмінського та ін.). Архівні імагологічні артефакти та документальні матеріали.

Загальний огляд наукової літератури щодо питань імагології та органології.

Філігранологія, наука про водяні знаки, які використовувалися при виготовленні паперу від давніх століть аж до поч. XX ст. Значимість філігранологічних каталогів для

атрибуції рукописних та друкованих джерел. Каталоги філігранів. Відомі українські дослідники-філігранологи.

Тема 5. Мемуаристика та епістолярна спадщина діячів музичної культури

Спогади видатних українських композиторів, вокалістів, інструменталістів, композиторів, диригентів, діячів музичної культури.

Особисті архівні фонди митців. Щоденники та листи – основний матеріал для дослідження біографії композитора, діяча культури, виконавця. Їх значення в ідентифікації часу створення творів, проведених концертів, урочистостей тощо. Важливість щоденників та листів як документів, що відображають внутрішній світ митців, їх оцінки музично-культурного процесу, громадянську позицію тощо.

Загальна характеристика епістолярної спадщини відомих діячів української та зарубіжної музичної культури, зокрема виконавців, музикознавців, музичних критиків. Вибрані мемуари, спогади, зокрема М. Лисенка, Ст. Людкевича, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького, М. Вериківського, В. Косенка, Б. Гмирі, А. Солов'яненка, В. Тольби та ін.

Тема 6. Архівні музикалії. Особливості їх зберігання, пошуку та опрацювання.

Загальні відомості про найважливіші архівні інституції України та зарубіжжя (архіви, бібліотеки, музеї). Приватні архівні колекції. Специфіка праці науковця у архівних закладах. Наукова організація джерельного пошуку. Створення інформаційно-довідкової бази даних того чи іншого дослідження. Проблеми видавничої праці над публікованими джерелами. Наративні джерела (мемуари, переписка, описи тощо). Періодичний друк (газети, журнали). Довідкові видання та зведені каталоги рукописів й стародруків.

Архів графа Кирила Розумовського – перша українська нотозбірня XVIII ст. Архіви українських композиторів. Квартири-музеї Києва та міст України. Архіви українських композиторів та діячів музичної культури у навчальних закладах Києва, Львова, Одеси, Харкова, інших міст. Діаспорні музикалії.

Тема 7. Музикалії у масмедіях

Становлення музикознавчої журналістики у європейських країнах та на ін. континентах. Завдання музикознавчої журналістики, музичної публіцистики та музичної критики. Становлення та розвиток української музикознавчої журналістики.

Перші музикознавчі спеціалізовані часописи. Музикалії на сторінках культурологічних та ін. видань.

Сучасний стан музичної журналістики в Україні та світі. Музикознавчі часописи в архівах, бібліотеках, музеях, масмедійному просторі.

Електронні музикознавчі часописи та джерела. Електронні бази даних музикознавчих джерел (нотні тексти, архівні матеріали).

Тема 8. Розвиток сучасного музичного джерелознавства в Україні.

Каталоги та музично-джерелознавчі праці українських дослідників.

Створення бази даних українських рукописних та стародрукованих пам'яток, їх публікації та розміщення на інтернетсторінках.

Запровадження спецкурсів «Музична текстологія», «Музична палеографія», «Музичне джерелознавство» у вищих навчальних закладах освіти.

Монографічні та дисертаційні дослідження з питань музичного джерелознавства 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.

Сучасний стан музичного джерелознавства, архівістики та текстології в українській та європейській музичній культурі. Провідні українські музикологи-джерелознавці. Київська та львівська музично-джерелознавчі школи.

3. Перелік семінарських занять

Тема 1. Археографія як допоміжна історична дисципліна.

Тема 2. Кодикологія та палеографія.

Тема 3. Текстологія та текстологічне опрацювання документів.

Тема 4. Органологія. Імагологія: зображальні джерела-музикалії. Філігранологія.

Тема 5. Мемуаристика та епістолярна спадщина діячів музичної культури.

Тема 6. Архівні музикалії. Особливості їх зберігання, пошуку та опрацювання.

Тема 7. Музикалії у масмедіях.

Тема 8. Розвиток сучасного музичного джерелознавства в Україні.

4. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Вступ. Методологія та методика джерелознавчих досліджень.

Археографія як допоміжна історична дисципліна

1. Розкрити значення музичне джерелознавство як спеціальної історичної допоміжної дисципліни.

2. Охарактеризувати методологічні засади джерелознавчої науки.

3. Назвати етапи археографічної праці.

4. Охарактеризувати методи джерелознавчого опрацювання матеріалів?

5. Охарактеризувати впровадження результатів досліджень у наукових працях.

6. Оцінити внесок сучасних українських археографів у розвиток музикознавчої науки.

Тема 2. Кодикологія та палеографія.

1. Охарактеризувати основні засади кодикології як наукової допоміжної історичної дисципліни?

2. Розкрити значення музичної кодикології.

3. Охарактеризувати методологічні засади сучасної кодикології.

4. Розкрити значення кодикології тексту.

Тема 3. Текстологія та текстологічне опрацювання документів

1. Розкрити значення текстології як музично-джерелознавчої дисципліни.

2. Дати оцінку специфіці становлення та розвитку текстології як наукової дисципліни джерелознавчого циклу.

3. Охарактеризувати засади сучасної музичної текстології

4. Охарактеризувати методологію та методи текстології сьогодні.

5. Дати оцінку практичному застосуванню текстологічних методик.

6. Охарактеризувати основні засади здійснення текстологічного аналізу нотного тексту,

7. Розкрити значення текстології та компаративістика.

Тема 4. Органологія. Імагологія: зображальні джерела-музикалії. Філігранологія.

1. Охарактеризувати основні напрямки сучасного історично-інформованого музикознавства.

2. Охарактеризувати основні засади автентичності виконання музичних творів.

3. Оцінити стан розвитку музичної науки про історію та специфіку музичних інструментів (органологія).

4. Охарактеризувати імагологію як науку про візуальні зображення.

5. Охарактеризувати філігранологію як складову атрибуції документальних джерел.

Тема 5. Мемуаристика та епістолярна спадщина діячів музичної культури

1. Охарактеризувати мемуаристику як складову музично-історичних досліджень.

2. Оцінити стан досліджень української мемуаристики впродовж XX ст.

3. Проаналізувати мемуарні публікації відомих діячів української музичної культури (композиторів, виконавців, дослідників)

Тема 6. Архівні музикалії. Особливості їх зберігання, пошуку та опрацювання.

1. Охарактеризувати архівні музичні колекції бібліотек України.

2. Охарактеризувати архівні музичні колекції архівів України

3. Охарактеризувати архівні колекції музеїв України.

4. Визначити специфіку опрацювання приватних нотно-музичних та епістолярних колекцій.

Тема 7. Музикалії у масмедіях

1. Охарактеризувати перші музичні часописи в Європі та Україні.

2. Проаналізувати специфіку розвитку музична періодика в Україні за період XX – поч XXІ ст: Принципи каталогізації.

3. Визначити роль електронних засобів поширення музикознавчої та музично-культурологічної інформації.

Тема 8. Розвиток сучасного музичного джерелознавства в Україні.

1. Охарактеризувати музичне джерелознавство як важливу складову сучасної української історико-музикознавчої науки.

2. Дати оцінку діяльності київська та львівська музикознавчих шкіл: які здобутки та перспективи розвитку.

3. Оцінити значимість української музично-джерелознавчої науки в контексті загальноєвропейських музично-джерелознавчих тенденцій розвитку.

5. Форми поточного та підсумкового контролю

Оцінювання знань аспірантів відбувається згідно з видами навчальної роботи, які зобов'язаний виконати кожен аспірант:

– участь у семінарському занятті (доповідь на одне із питань плану заняття, доповнення до доповідей за іншими питаннями плану заняття, участь у дискусії за темою заняття);

– співбесіда з лектором (перевірка компетентності аспіранта);

– екзамен.

Оцінювання знань методом співбесіди передбачає: виявлення обізнаності аспіранта щодо змісту навчальної дисципліни; набутих знань і умінь.

Співбесіда з лектором проводиться в кінці семестру за розкладом. Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

6. Література

Основна:

1. Архівознавство: підручник. Авт.: Я.С. Калакура, Г.В. Боряк, Л.А. Дубровіна, К.І. Климова, В.П. Ляхоцький та ін. - К., 1998. – 316 с.

2. Вакульчик О. Українські нотні видання 1923-1934 років: книгознавчий і бібліографічний аспекти: автореф. здобуття наук. ст. канд. історичних наук / О. Вакульчик. – Київ, 2006. – 20 с.

3. Вайдман П. Вопросы текстологии в музыковедении / П. Вайдман // Методологические вопросы музыковедения. – Москва, 1987.

4. Корній Л. Деякі теоретичні питання музично-історичного джерелознавства / Л. Корній // Українське музикознавство. Науково-методичний збірник. – 2006. – Вип. 35. – С. 5 – 14.

5. Історичне джерелознавство. Підручник для студентів істор. спец. ВНЗ/ Авт.: Я.С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. - К.: Либідь, 2002.- 488с.

6. Лукашевич О., Манжула К. Хрестоматія з теоретичного джерелознавства: Навчальний посібник / О. Лукашевич, К. Манжула. – Кіровоград, 1998.

7. Мацюк О. Філіграні архівних документів України XVIII - XX ст. / Орест Мацюк. – Київ: Наукова думка, 1993.

8. Медведик Ю. Археографічні та кодиколого-палеографічні проблеми дослідження духовнокантових рукописних пам'яток / Ю. Медведик // Теорія і практика педагогічного процесу. Збірник наукових праць. - Харків, 2000. – С. 196-205.

9. Медведик Ю. Теоретико-практичні питання археографії та текстології в контексті навчальних дисциплін музично-джерелознавчого циклу (за матеріалами рукописів XVI–XIX ст.) / Ю. Медведик // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. – Вип. XXVI. – Київ, 2011. – С. 337–344.

10. Павленко С. До питання про періодизацію історіографії українського джерелознавства / С. Павленко // Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка. Історія. – Київ, 2001. – Вип. 54.

11. Ржевська М. Українська періодика 1917-1920 років як об'єкт музичного джерелознавства /М. Ржевська // Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. – Вип. 13: Матеріали музичної спадщини. – К., 1999. – С. 104-110.

12. Романюк М. Українська періодика як джерелознавча база історичних досліджень // Бібліотека у розвитку історичної науки / М. Романюк. – Київ: Наукова думка, 1990. – С.132-135.
13. Рукописна та книжкова спадщина України / Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – Київ, 1994. – Вип. 3.
14. Шульгіна В., Яковлев О. Питання становлення та розвитку музичного відділу ЦНБ ім. В. І. Вернадського Національної Бібліотеки АН України / В. Шульгіна, О. Яковлев // Бібліотека у розвитку історичної науки. Київ, 1990. – С.132-135.
15. Ясиновський Ю. Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16-18 століть. Каталог і кодиколого-палеографічне дослідження /Ю. Ясиновський. – Львів, 1996.

Допоміжна:

16. Антонович В. Б. Курс лекцій з джерелознавства 1880 – 1881 (Історія України в університетських лекціях. – Вип. 1): упор. О. Василюк / Володимир Боніфатійович Антонович // Історія України в університетських лекціях. – Київ, 1995 (Серія: Пам'ятки історичної думки). – 107 с. [2].
17. Войцехівська І. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми / І. Войцехівська // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвідомчий збірник наукових праць. – Вип.. 3. Джерелознавчі дисципліни. – Київ, 2001. – С. 255-270.
18. Дугчак В. Бандурне виконавство українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття. – Івано-Франківськ, 2013. – 488 с.
19. Івченко Л. В. Реконструкція нотної колекції графа О. К. Розумовського за каталогами ХVІІІ сторіччя / Л. Івченко. – Вип. 1. Київ: НАН України, НБУВ, 2004.
20. Зінків І. Бандура як історичний феномен. – К., 2013. – 448 с.
21. Каліберда Н. Інформаційна база як об'єкт бібліотечного джерелознавства // Бібліотеки у розвитку історичної науки в Україні / Н. Каліберда. – Київ, 1994. – С.66-69.
22. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття. Монографія [текст] / Ганна Василівна Карась. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 1164 с.
23. Кузьмінський І. Ю. Князівські музичні капели та Музичні професійні об'єднання у містах Острозької ординації у ранньомодерний час // Київське музикознавство. Культурологія та мистецтвознавство. – 2017. – С. 10-24.
24. Кузьмінський І. Ю. Музична культура Перемишльської та Сяноцької земель у ХVІ — першій половині ХVІІ століть // Український історичний збірник. – 2018. – Вип. 20. – С. 42-52.
25. Кузьмінський І. Ю. Кузьмінський І. Ю., Капраль М. М. Спів у Львівській Богоявленській церкві (від витоків до кінця ХVІІІ століття).// Науковий Вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського – 2018. – Вип. 121. – С. 101–108.
26. Кузьмінський І. Ю. До питання партитурної нотації партесного багатоголосся та виконавської практики // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського: науковий журнал. - №3 (8). – 2010. – С. 121 – 128.
27. Медведик Ю. Джерелознавчі, текстологічні та стильові аспекти дослідження українських духовних пісень ХVІІ–ХVІІІ століть / Ю. Медведик // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Збірник наукових праць. Вип. 9. – Київ, 2009. – С. 139 - 142.
28. Медведик Ю. Генеза та специфіка кодифікування українських духовних кантів на ранній стадії рукописної практики жанру (кінець ХVІ-ХVІІ ст.) / Ю. Медведик // Науковий вісник Національної музичної академії України. Культурологічні проблеми української музики. – Київ, 2002. - С. 225-234.
29. Хай М. «Музичні інструменти українського народу» Гната Хоткевича. На шляху до сучасних систематико-логічних дискурсів // Народна творчість та етнографія. - 2013. – С. 58 – 66.

30. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція). – К., Дрогобич, 2011.

31. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу (друга редакція). Харків, 2011.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

32. Електронний архів українського фольклору. Режим доступу: <http://folklore-archive.org.ua/about>

33. Історичне джерелознавство: підручник // режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/28263-termnologchniy-slovník.html> -

34. Культура України електронний каталог // <http://elib.nplu.org/>

35. Сердюк О., Уманець О., Слюсаренко Т. Українська музична культура: від джерел до сьогодення: Монографія навчальна. – Харків: «Основа», 2002 // режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/SERDYK_2002.htm#A_1_4